

TARİHSEL VE TOPLUMSAL BAĞLAMDA FRANSA'DA KÜRTAJ

Özlem ÖZKAN*, Kader MERT**

Özet

Fransa'da kürtaj, halen üreme sağlığının en önemli sorunlarından birisidir. Bu derleme makalenin amacı, Fransa'da kapitalizmin ortaya çıkışından günümüze tarihsel ve toplumsal bir bağlam/bütünlük içinde kürtaja yönelik mevcut yasal düzenlemeleri, sonuçlarını, özelde kürtajın yasal olarak serbestleştirilmesini, genelde kadının üreme hakkı konusundaki mücadelelerini ortaya koymaktır. Fransa, özellikle Avrupa ülkelerinin tersine 1960'lı yıllara kadar pronatalist politikaları benimsemiş, kürtajı yasaklamış, kürtajı yapana ve yaptıranı yasal olarak ağır hapis ve para cezaları uygulamıştır. 1960'lı yıllarda yükselen işçi sınıfı mücadelesi ona eşlik eden öğrenci ve kadın hareketleri, komünistlerin, sosyalistlerin desteği, mahkemelerde kazanılan davalar ve halkın buna olumlu yaklaşımının da bir sonucu olarak, 1967 yılında kürtaj tedricen ve belirli koşullara bağlı olarak serbestleşmeye başlamıştır. Ardından, diğer ülkelere benzer olarak 1975, 1979, 1982, 1992, 2001 ve 2004 yıllarında bazı yasal düzenlemeler yapılmıştır. Bu düzenlemelerin ortak özelliği; anne/bebek sağlığını tehdit etmesi ve annenin sosyo-ekonomik koşullarının olumsuz olması durumunda kürtajın ne zaman yapılacağı, onay/izin mekanizmasının, danışmanlık/bekleme sürelerinin ne olması gerektiği, hangi sağlık kurumunda yapılacağı, kürtajın finansmanının nasıl karşılanacağı ve hekimin vicdani red hakkı ile sınırlıdır. Bunlar önemli olmakla beraber, hangi ülke olursa olsun bir kadının istemediği gebelik deneyimine maruz kalmayacağı, kaldığında olumsuz etiketlenmeyeceği ve kendi üreme sağlığı konusunda özgürce karar verebileceği, parasız, ulaşılabilir ve nitelikli aile planlaması ve sağlık hizmetleri olmak üzere, sağlık ve sosyal politikalar ile ilgili düzenlemelerin olmasıdır. Ayrıca, kürtaj ile ilgili kararlarda bilim dışı değerler, normlar dışarıda bırakılmalı, kadını ikincileştiren erkek egemen yaklaşımlar ile kadını denetim ve kontrol altında bırakan mekanizmalar reddedilmelidir.

Anahtar kelimeler: Kürtaj, düşük, kadın, üreme sağlığı, kapitalizm, Fransa

Induced abortion in France with a Historical and Social Context

Abstract

Abortion is still one of the most important problems of reproductive health in France. The aim of this review article is to investigate the current legal regulations, their results and legal liberalization of abortion in particular and women's struggles for their reproductive rights in general within a historical and social context from the emergence of capitalism in France until the present day. Contrary other European countries, France adopted pronatalist policies until 1960s, prohibited abortion and inflicted harsh penalties including imprisonment on those who had an abortion and who carried out abortion. As a result of the working class struggle accompanied by student and women movements in 1960s as well as supports from communists, socialists, lawsuit wins and positive approach of the people, abortion was gradually started to be permitted under certain conditions in 1967. Consequently, some legal regulations were introduced similar to other European countries in 1975, 1979, 1982, 1992, 2001 and 2004. The common feature of these regulations is that they are limited to the conditions when maternal and infant health is threatened and mother's socio-economic conditions are poor and under these conditions when the abortion should be made, how the consent/permission mechanism should work, how long the counseling/waiting-period should be, how the abortion should be financed and doctor's right of conscientious objection. Despite the importance of these factors, there should be legal regulations regarding health and social policies for a free, accessible and qualified family planning and health services in which women are not exposed to pregnancy experience that they don't want and if they are exposed to such an event, they are not affected and freely decide on their own reproductive health whatever county they live in. In addition, unscientific values and norms should be left out in decisions regarding abortion and male-dominant approaches which alienate women and mechanisms which keep women under control should be refused.

Key words: Induced abortion, abortion, woman, reproductive health, capitalism, France

* Doç. Dr., Kocaeli Üniversitesi Kocaeli Sağlık Yüksekokulu, Hemşirelik Bölümü, Halk Sağlığı Hemşireliği Anabilim Dalı

** Dr., Kocaeli Üniversitesi Kocaeli Sağlık Yüksekokulu, Hemşirelik Bölümü, Halk Sağlığı Hemşireliği Anabilim Dalı

GİRİŞ

İstenmeyen gebeliğin sonlandırılması olan kürtaj, kadının bedeni ve yeniden üretici varlıklar üzerinde karar ve kontrol sahibi olmasının merkezinde yer aldığından, kadının yeniden üretim hakkı, eşitliği ve özgürlüğü konularının önemli bir parçasıdır (Smith, 2005). Bunun yanı sıra, yasal olmadığı durumlarda, kadınların merdiven altı kürtaj merkezlerine ya da kendi kendine tehlikeli uygulamalara mahkum olması demektir. Ki bu durum, çoğu zaman kadınların ölümü ile son bulur ya da yaşamını tehdit eden çok sayıda sağlık sorununa maruz kalmasına yol açar. Nitekim kapitalizmin tarihi boyunca bu, bilimsel kanıtlarla da gösterilmiştir. Ayrıca, annesiz kalan çocuklar, mezarlıklar ve acil servisler bu olumsuz sonuçların en kasvetli tanıkları olmuştur (Özkan, 2012). Yasal olmasına karşın, sağlık çalışanlarının vicdani red hakkının bulunması ve onun kullanılması, kürtajı isteyen kadına yönelik aslında kürtaj kararından vazgeçirmeyi hedefleyen danışmanlık hizmetleri, bekleme süreleri, eşin ve/veya ailenin izin ve onay zorunluluğu vb. faktörler ise kürtajı engelleyen önemli durumlardır. Yasal olsun ya da olmasın eğer kürtaj cepten ödemeyi gerektiriyorsa, özellikle yoksul, işsiz, göçmen, mülteci, sosyal güvencesiz, kırsal kesimde yaşayan vb. kadınların bu hizmete ulaşamamasında diğer bir engeldir. En önemli başka bir engel ise kadınların istenmeyen gebeliğe maruz kalmamasını sağlayacak genelde sağlık hizmetleri, özelde birinci basamak hizmetlerinin bulunmamasıdır. Tüm bu durum ve sonuçlar, mevcut toplumsal yapının sınıflı olup olmaması, o toplumsal yapıdaki ataerkillik, sermaye sınıfının genelde emek-gücüne, özelde kadın emek-gücüne olan gereksinimi, toplumun hâkim düşüncesi biçimi ve hükümetlerin ekonomik-politikaları tarafından belirlenmekte ve şekillenmektedir. Bu nedenle, bu derleme makale Fransa'da kapitalizmin ortaya çıkışından günümüze tarihsel ve toplumsal bir bağlam/bütünlük içinde kürtaja yönelik mevcut yasal düzenlemeleri, sonuçlarını, özelde kürtajın yasal olarak serbestleştirilmesini, genelde kadının üreme hakkı konusundaki mücadeleleri ve ona karşı yürütülen diğer mücadeleleri ortaya koymayı amaçlamıştır. Kapitalist ülkelerde kürtaj konusu altı dönemde (1800-1900, 1900-1959, 1960-1976, 1987-1986 ve 1987'den günümüze) incelenirken (Özkan, 2012), bu makalede konu 1800-1900, 1900-1959, 1960-1976 ve 1977'den günümüze olmak üzere dört dönemde ele alınmıştır. Makalede, sadece Türkçe ve İngilizce kaynaklar kullanılırken, Fransızca kaynakların kullanılamaması önemli bir kısıtlılıktır.

1. 1800'den 1900'lü Yıllara Kadar Fransa'da Toplumsal Yapının Genel Özellikleri ve Kürtaj

Fransa'da 1789 devrimi ile mevcut feodal toplumsal yapıya ait bütün yükümlülükler, uygulamalar ve ayrıcalıklar geçersiz kabul edilerek, başka bir sınıflı toplumsal yapı -kapitalizm inşa edilmeye başlanmıştır. Nitekim bu dönemin Anayasası, özel mülkiyeti kişinin doğal ve daimi hakkı olarak kabul etmiş, işçi grevlerini ve örgütlenmelerini yasaklamıştır. Ondokuzuncu yüzyılın başından itibaren Fransa'da egemen üretim tarzı olan kapitalizm, 1815-1846 yılları arasında küçük dalgalanmalarla kesintiye uğrayan yavaş ve düzenli bir büyüme dönemi geçirmiştir. Bu nedenle Fransa, 1800-1840 yılları arasında İngiltere'den sonra dünyadaki sanayi üretiminin yaklaşık üçte birine sahip olmasına karşın, İngiltere kadar büyük bir sermaye birikimine sahip olamamıştır. Hatta 19. yüzyıl boyunca sadece İngiltere'nin değil, Almanya ve ABD'nin de gerisinde kalmıştır (STMAA, 1988; Dowd, 2005). Ancak bu ülke, burjuvazinin ve aristokrasinin diğer kapitalist ülkelerden farklı konumları gereği, Avrupa'nın kültürel merkezi olmaya başlamıştır. 1846-1851 yılları arasında ciddi siyasal ve ekonomik bunalımlar, 1852-1857 yılları arasında hızlı bir büyüme, 1870 yılındaki savaşın kesintiye uğrattığı 1882 yılına kadar yavaş bir büyüme dönemi izlemiştir. Binsekizyüzdoksanaltı yılına kadar yine bir buhran dönemi başlamış, 1897 yılında başlayan uzun refah dönemi ise birinci emperyalist savaş ile son bulmuştur. Bunlarla beraber, 19. yüzyılda mevcut yasalarla ataerkillik pekiştirilmiş, din toplumsal bir denetim aracı olarak kullanılmaya başlanmıştır. Örneğin, 1850 yılındaki Falloux yasası ile üniversiteler de dahil, tüm eğitim kurumları kiliseye bağlanmıştır (Brizon, 1926; Price, 2005; STMAA, 1988; STMAb, 1988). Fransa'da da egemen üretim tarzı olan kapitalizm burjuvazinin daha da zenginleşmesini sağlarken, işçi sınıfının işsiz kalmasını, yoksullaşmasını, ücretlerin azalmasını, salgın hastalıklarını, sağlık, beslenme vb. çalışma ve yaşam koşullarının kötüleşmesini ve olumsuzlaşmasını derinleştirmiştir. Bu ve benzeri nedenlerle Fransa, Avrupa'ya da yayılan devrimlerin (1789, 1815, 1820, 1830 ve 1848) hazırlayıcısı olmuştur. Özellikle 1871 Paris Komünü deneyimi ile de sosyalist düşünce gelişmiş ve kısa bir süre sonra da yaygınlaşmıştır. Bu eğilim ve mücadele, özellikle 1889-1893 yılları arasında büyük bir ivme kazanmıştır. Örneğin, sayıları giderek artan işçi grevlerine kadın ve çocuk işçiler de katılmaya başlamıştır. Özetle, 1789 tarihinden itibaren devam eden Fransa'nın kendine karşı ittifak kuran Avrupa

devletleriyle yaptığı savaşlar, işçi sınıfının ve halkın sadece burjuvaziye değil, bütün ayrıcalıklı sınıflara (aristokrasi ve ruhban) karşı isyanları, ayaklanmaları ve çatışmaları doğal olarak ölüm sayısını artırmıştır (Price, 2005; STMA_a, 1988; STMA_b, 1988). Bu durum, özellikle 1870 yılı sonrasında diğer Avrupa ülkelerinden farklı olarak doğurganlığın düşmesine yol açmıştır. Örneğin, 1816 yılında Fransa nüfusu 19 milyon iken, 1821 yılında 30.5 milyona, 1891 yılında ise 38.3 milyona ulaşabilmiştir (McLaren, 1978; STMA_b, 1988).

Bunun yanında, makinelerin sanayi üretiminde kullanılması ile beraber nitelikli işçiye olan gereksimin azalması sonucunda daha düşük ücrete rıza gösterecek kadın ve çocuklar fabrikaların yeni işçileri olarak ortaya çıkmıştır. Ayrıca, kapitalizmin sanayileşmesi sürecinde dokuma gibi belli üretim alanlarının hızla çoğalması da kadın emeğine olan gereksinimi artırmıştır. Çünkü Marx'ın da belirttiği gibi, sermaye sınıfının makineyi ele geçirdiği zaman ilk çıktığı "Kadınların emeği, çocukların emeği!"dir. Böyle de olmuştur. Örneğin, Fransa'da 1850'li yıllarda 13 yaş ve üzeri çocuk işçi sayısı 350.000'i bulmuştur. Lyon kasabasının (165.00 nüfuslu) yarısı dokumacılıkla geçinmekte olup, bu işçilerin büyük bir bölümünü kadınlar oluşturmuştur. Yüzyılın ortasında bir milyon işçinin dörtte biri, sonlarında ise üçte biri kadındır. Bu işçiler günde 18 saate yakın aralıksız çalışmak durumunda kalmıştır. Bu çalışma ve yaşam koşulları içinde ise tıpkı diğer kapitalist ülkelerde olduğu gibi, ortalama yaşam süresi 36 yıl olup, eğer bu kişi fabrika işçisi ise yaşam süresi 26 yıla kadar düşmüştür (Brizon, 1926). Bu sorunlar, yükselen işçi sınıfı mücadelesi, özellikle kadınların boşanamaması, çalışma hakkı vb. konularda kadınların önemli engellerle karşılaşmış olması, 1700'lü yıllardan itibaren feminizmin öncü hareketlerinin Fransa'da gelişmesine neden olmuştur. Özellikle 1789 burjuva devrimi ile beraber burjuva kadınları dahi oy hakkı, boşanma hakkı, çalışma hakkı gibi konularda mücadele etmiştir (Price, 2005; STMA_a, 1988). Yine bunların bir sonucu olarak, 1806 yılında roman yazarı Senancour gibi bazı aydınlar ile sosyalistler, kadının doğurganlık konusunda karar verici olması gerektiğinin savunuculuğunu yapmıştır. Bunların aksine, Maltusçu yaklaşımı benimseyen Fransız R. Bruckner ise 1831 yılında "yoksulların asla çocukları

olmamalı" diyerek, işçi sınıfı kadınları ve aileleri için tersi bir rolü pekiştirmiştir (McLaren, 1978).

Yukarıda da belirtildiği gibi, 18. ve 19. yüzyılda kapitalizmin gereksinimlerinden dolayı diğer ülkelere benzer bir biçimde (Özkan, 2012) Fransa'da da kürtaj suç olarak kabul edilmiştir. Bu ülkede ilki 1810'da, ikincisi 1814'te yıllarca devam edecek olan kürtajın yasaklanmasına neden olan iki yasa geçmiştir. Öyle ki, son yasaya göre kürtaj yapan ve yaptıran uzun süreli hapis ile cezalandırılmıştır. Bu yasa özellikle burjuvazi kadınları lehine daha gevşek uygulanarak, toplumun tepkisi büyük ölçüde hafifletilmiştir (Stetson, 1986; www.tpromo2.com/gko/files1/abortion.htm). Ondokuzuncu yüzyıl boyunca istenmeyen gebelikten korunmak için özellikle işçi sınıfındaki kadınlar genellikle geri çekme tekniğini kullanmıştır (Price, 2005). Ayrıca, 1800'lü yılların sonuna doğru "takvim yöntemi" doğum kontrol yöntemi olarak keşfedilerek kullanılmaya başlanmış, Alexander Mayer ise bunu popülerleştirmiştir. 1857 yılından itibaren özellikle yine işçi sınıfındaki kadınlar takvim yöntemini diğer bir doğum kontrol yöntemi olarak kullanmaya başlamıştır. Dr. Lutaud 1890 yılında, ovül ve kondomu doğum kontrol yöntemi olarak açıklasa da yöntemlere ulaşmak para gerektirdiği için onları sadece zengin kadınlar kullanabilmiştir. Ayrıca, özellikle işçi sınıfı kadınlarına yönelik bu doğum kontrol yöntemlerine yönelik yapılan yanlış propagandalar da kadınların bunları kullanmasını engellemiştir. Adı geçen doğum kontrol yöntemlerinin yaygınlaşmasına Katolik kilisesi sessiz kalırken, çok sayıda Katolik yoğun tepki göstermiştir. Bu yüzyılın başından itibaren hangi sınıftan olursa olsun evli olmayan ya da boşanmış kadınlar, gayri meşru çocuk doğurmamak için 1845'ten itibaren ise geri çekme ve takvim yöntemi gibi etkisiz doğum kontrol yöntemler bilgisinin ve uygulamasının yaygınlaşmaya başlamasının bir sonucu olarak, istenmeyen gebeliklerin ve bu gebelikler sonucunda doğan bebeklerin sayısı giderek artmaya başlamıştır. Hem kürtajın yasal olarak suç kabul edilmesi hem sermaye sınıfının gereksinimleri doğrultusunda doğurganlığın teşvik edilmesi politikalarını benimsemeyen çiftlerin işçi sınıfından olanlarının gebe kalması, kadının ve ailesinin eve getirdiği gelirden mahrum olması demektir. Bu durum kürtaj yasağı ile birlikte düşünüldüğünde, annelerin bir çoğunun bebeğini ya terk etmesine ya da doğduktan sonra öldürmesine neden olmuştur. Nitekim, 1815 yılında terk edilmiş bebek sayısı

84.000 iken, 1833 yılında 127.000'e yükselmiştir. Böyle olunca, 18. yy başlarında, *tours* olarak adlandırılan "terkedilmiş çocuklar evi" kurulması gerektiği tartışmaları başlamış, çok geçmeden de kurulmuştur. Ancak Temmuz Monarşisi'nin gelmesi, İngilizlerin "Bırakınız yapsınlar" politikaları ile Maltus'un nüfus politikası sonucunda bu evlere karşıt düşünce ve tavır geliştirilerek, kapanması gerektiği tartışmaları başlamıştır. Bunun dayanağı ise kadınların çocuklarını bu evlere bırakması sonucunda kadınların doğurganlıklarının artacağı ve annelerin bebeklerini terk etmesini teşvik edeceği ve bu durumun kamunun maliyetini artıracağı görüşleri olmuştur. Sosyalist Franços Vidal, 1846 yılında bu kurumların kapatılmasının, yoksul kadınlara istenmeyen gebelikte kürtaja ya da bebek öldürmeye başvurmaktan başka bir çare bırakmadığını vurgulamasına karşın, sonuç değişmemiştir. Yoğun tartışmaların ardından "terkedilmiş çocuk evi" kapatılmıştır. Uygulama sonrasında bu evlerinin kapatıldığı yerlerden Vailette (1847), Tardieu (1868) ve Brochard'da (1876) annelerin bebek öldürme sıklığı hızla artmıştır. Ayrıca, "terkedilmiş çocuk evi"nin kapatılmasının etkisi bununla da sınırlı kalmamıştır. Yoksul ve işçi kadınların özellikle kürtaj yasağının bir sonucu olarak sağlıklı koşullarda kendi kendine düşük girişimlerini de artırmıştır. Bazıları ise her şeyi göze alarak, kürtajı gizlice çıkıkçı ve masör gibi sağlık çalışanları dışındaki kişilere yaptırmak zorunda kalmıştır. Bunun sonucunda sayısız yoksul kadın, sağlıklı koşullarda yapılan kürtaja bağlı olarak kanama, peritonit gibi komplikasyonlara maruz kalmış ve yaşamını kaybetmiştir. Buna karşın, zengin kadınlar ise 1860'lı yıllarda yasadışı olarak kurulan kürtaj bürolarında 10-200 frank arasında değişen ücretlerle kürtaj yaptırmıştır. Kürtaj bürolarına 1890 yılında bu ücretleri verebilecek iki bin kadın başvurmuş, bir yıl sonra bu sayı 10 bine ulaşmıştır (McLaren, 1978).

2.1900-1959 Yılları Arasında Fransa'da Toplumsal Yapının Genel Özellikleri ve Kürtaj

Yirminci yüzyılın başında Fransa sanayileşme sürecine girmiş yüksek potansiyelli ülkelerden birisi kabul edildiğinden, ABD ve Almanya tarafından tehdit edilmeye başlanmıştır. Fransa, İngiltere gibi hem bu durumla baş etmek hem de kâr oranlarını düşürmemek için korumacı, sömürgeci ve yayılcı politikalar uygulamıştır. Ancak pazar paylaşımından kaynaklanan birinci emperyalist savaşa katılmasıyla, tekrar uzun süren bir bunalım ve karmaşa dönemi içine girmiştir (Sönmez,

1998). Savaşı haklı göstermek ve yaşamın tüm diğer alanlarını biçimlendirmek amacıyla, din adamları tarafından dinsel düşünce hızla yayılmaya başlamıştır. Bu, kilise ve devlet yakınlaşması biçiminde de güçlendirilerek, toplum üzerine etkileri 1950'li yıllara kadar da devam etmiştir. Bunun bir sonucu olarak, savaş karşıtı az sayıda insanın karşısında Almanya tehdidine karşı ortak bir "vatanseverlik" duygusu toplumun çoğu kesimine hâkim olmuştur. Savaşa %63'ü sanayi işçisi olan, yarıya yakını kırsal kesimin yoksulları olan sekiz milyon erkek seferber edilmiş, savaş sonunda %16.8'i ölmüş, üç milyonu ise sakat kalmıştır. Bir başka ifadeyle, her bin kişiden 168'i seferber edilmiş, bunların 39'u yaşamını kaybetmiştir. Fransa'da savaş, 18-27 yaşları arasındaki her üç genç erkekten birisinin ölmesine neden olmuştur. Nitekim bu kayıp sayısının, Almanya ve İngiltere'dekinden oldukça fazla olduğu kabul edilmiştir. Sonuç olarak bu, ciddi olarak nüfusun azalmasına yol açmış, azalma, 1930'larda ise kendisini daha belirgin olarak göstermiştir (Price, 2005; STMA, 1988).

Sermaye sınıfı, özellikle savaş sırasında düşen kâr oranlarını artırmak için 500.000 işçinin askerlikten muaf olmasını sağlamıştır. Savaş sonrasında da bu sınıfın benzer yaklaşımları ve devletin iktisadi alanındaki yetki alanlarının muazzam ölçüde genişletilmiş olması, sermaye birikimine önemli katkılar sağlamıştır. Ayrıca savaş, bazı alanlarda teknolojinin yenilenmesine ve emek-gücünün daha verimli kullanılmasına yol açtığından, sermaye sınıfının toparlanması hızlı olmuştur. Örneğin, sanayi üretimi 1924 yılında savaş öncesi döneme göre %40 artmıştır. Yine de bu durum Fransa'yı merkezi konumdaki diğer kapitalist ülkelere göre daha iyi bir noktaya taşıyamamıştır. Ekonomik bir genişleme 1921-1923 yılları arasında olsa da sermaye birikim modeli ve tarzındaki sorunlar nedeniyle, 1929 yılında kapitalizm yapısal bir krizle yine karşılaşmıştır. Fransa bu kriz ile iki yıl sonra karşılaşmış olmasına karşın, etkisi on yıl boyunca şiddetli bir buhran biçiminde devam etmiştir. O nedenle, 1929 krizinin etkisi açısından merkez konumdaki kapitalist ülkeler arasında Fransa'nın en fazla etkilenen ülke olduğu iddia edilmiştir. Tıpkı diğer kapitalist ülkelerdeki gibi, Fransa da kapitalizmin krizini Keynesçi ekonomi politikalar uygulayarak aşmaya çalışmıştır (Sönmez, 1998; Price, 2005).

İki savaş arasında Fransa'da her birisinin ortalama altı ay iktidarda kaldığı birisi dışında

sağcı, milliyetçi ve/veya muhafazakâr 42 hükümet kurulmuştur. Halk Cephesi dışındaki bütün hükümetler Almanya'ya bağımlı, itaatkâr, Alman savaş ekonomisinin taleplerini yerine getiren, anti sosyalist, anti sovyetik, antisemitist ve yabancı düşmanlığı politikalarını izlemişlerdir. Hepsisi, hatta kendilerine sosyalist diyen bazıları dahi, reel sosyalizmi ve komünizmi liberal kapitalist demokrasiden daha büyük bir tehlike olarak görmüş; göstermiştir. Öyle ki, pek çok hükümet için göçmenlerin sürgün edilmesiyle işsizlik sorunun çözüleceği iddiası dahi kullanılmıştır. Halk Cephesi ise muhafazakâr ve faşist partiler tarafından sosyalist bir yapı olarak adlandırılrsa da aslında "New Deal" anlayışından esinlenen ve antikapitalist mücadele içinde bulunmayan bir yapı niteliğine sahiptir. Bu nedenle Halk Cephesi, kapitalizmin sosyal devlet anlayışını yaşama geçiren uygulamalardan öteye gidememiştir. Önerilen kamulaştırma ise sadece silah sanayisi ile sınırlı kalmıştır. Ancak Cephe, temel kuruluş amacı olan muhafazakâr ve faşist partilerin gücünü etkisizleştirmek ya da zayıf düşürmek hedefine önemli ölçüde ulaşmıştır. Bunun yanı sıra, kısa süreli iktidarı süresince çalışma saatlerini haftada 40 saate düşürmüş ve ilk kez yılda bir defa işçilerin iki haftalık ücretli tatil yapmasını sağlayan bir yasa çıkarmıştır. Fakat 1938 yılında iktidardan çekilip, yerini kapitalizmin savunucusu olan sağ ve muhafazakâr hükümetlerle işçi sınıfının bütün kazanımları geri alınmıştır. Ayrıca Halk Cephesi dışındaki hükümetler Nazi Almanya'sını Avrupa'nın sosyalist olması karşısında bir kazanım olarak da gördüğünden, 1939 yılında Almanya'nın Polonya ile yaptığı anlaşma sonucunda ikinci emperyalist savaşa Fransa'nın da girmesine yol açmıştır (STMA_a, 1988; STMA_b, 1988; Price, 2005).

Savaş öncesi temeli atılan uluslararası iş bölümü savaş sonrasında da pekiştirilmiştir. Fransa'nın burada önemli ölçüde rolü olmuştur. Savaş sonrasında 1960'lı yılların sonuna kadar Fransa'da da kapitalizm "altın çağını" yaşamıştır. General Charles de Gaulle tarafından 1959'da kurulan 5. Cumhuriyet dönemi de dahil olmak üzere, 1970'li yıllara kadar kitlesel üretim, kitlesel tüketim, beraberinde işçi ücretlerinde artış ve sosyal kazanımlarda genişleme olmuştur (Sönmez, 1998). Savaş sonrasında yeniden yapılanma, alt yapı ve sanayinin yenilenmesi vb. durumlar erkeklerde tam istihdamı sağlamıştır. 1944 yılında başlayan kamulaştırma Renault gibi firmaların yanında, bazı bankalar, sigorta şirketleri, gaz ve elektrik tesislerini de kapsamıştır. Öyle ki 1948 yılına gelindiğinde

tarım dışı istihdamın dörtte biri kamuya ait olmuştur. 1947 yılında ilk kez devlet düzeyinde kapitalizm içinde verimliliği arttırmaya dönük plan dönemine geçilmiş ve bu yeniden yapılanma 1950 yılına gelindiğinde tamamlanmıştır. 1946 Anayasası sosyal güvenlik hakkını tanımış, bir yıl sonra ülke genelinde geçerli bir asgari ücret ve işsizlik sigortası başlamış, 1950'lerde yaygınlaştırılmıştır. Ancak bunlar olurken, 1940'larda sendika federasyonu yasaklanmış, işçi grevleri ise acımasızca bastırılmıştır. 1942 yılında gönüllülük temelinde işçilerin Almanya'ya gönderilmesi kabul görmeyince, 1943 yılında emek hizmeti şartı yasası getirilmiştir. Bu yasadaki sadece savaşa yönelik hayati işlerde çalışanlar muaf olup, 18-50 yaş erkeklerle ve 21-35 arası evlenmemiş kadınlara Almanya'da çalışma zorunluluğu getirilmiştir. Böyle olunca, 1943 yılı sonunda Fransa'daki toplam işgücünün üçte biri Almanya'nın ihtiyacını karşılamıştır. Bu durum, işçi sınıfı tarafından büyük karşı duruşlara ve tepkilere yol açsa da uygulama uzun süre devam etmiştir. Ayrıca, refah devlet uygulamalarına karşın, sağlık, eğitim, gelir vb. her türlü alanda eşitsizlikler sorun olmuştur. Özellikle işçi sınıfı için konut ıslahı 1945 yılında başladığı halde, 1959'lı sonunda halen istenilen standartlara ulaşamamıştır. Örneğin, 1954 yılında bu konutların üçte birinden fazlasında şebeke suyu, %83'ünde banyo ve duş bulunmadığı saptanmıştır (Price, 2005).

Tüm bu toplumsal yapının belirleyiciliği altında, Fransa militanca ilk doğum kontrol hareketlerinin başladığı ülkelerden birisi olmuştur. Maltusçu politikalarla yaslanılarak, 1896 yılında Paul Robin'in kurduğu bir yapı ile doğum kontrol araçlarının üretilmesi, dağıtılması, satılması ve bu konuda bilgilendirme ve propagandaların yapılabilmesine izni verilmiştir (Watson, 1952). Bununla beraber, 1906 yılında ülkedeki feminist hareketlerle kürtaj kararında kadının bedeni konusunda söz hakkı olması gerektiği sıklıkla tartışılmaya başlanmıştır. Ayrıca, 1900'lü yılların başında feminist sosyal bilimci ve Paris Antropoloji Derneği üyesi Clémence Royer'in ailede babaların değil, annelerin devlet tarafından desteklenmesi, Fransa Aile Kanunu'ndaki erkek egemen aile yapısından vazgeçilerek, evli, bekâr tüm annelerin desteklenmesinin önemini vurgulaması ve buna yönelik mücadeleleri de feminizmin gelişmesine katkıda bulunmuştur. Ancak bu mücadele, Dernek üyelerinin tepkisine yol açmış, Royer'in görüşlerinin dernek bültenine basılması reddedilmiştir (Pedersen, 1996).

Yukarıda da belirtildiği gibi, az sayıdaki olumlu duruma karşın, birinci emperyalist savaştaki kayıplara bağlı olarak, azalan nüfus konusundaki kaygılar, hâkim dinsel düşünce biçimi, sermaye sınıfının giderek artan emek-gücü özellikle kadın ve çocuk emek-gücü gereksinimi, politika üzerinde söz sahibi olan seçkin mercileri, doğum kontrolü ve kürtaj yasalarını yeniden gözden geçirmesine yol açmıştır. Paralelinde, bu dönemdeki çok sayıdaki kapitalist ülke gibi 1900-1959 yılları arasında Fransız hükümetleri de nüfusun artırılmasını hedefleyen pro-natalist politikalar uygulamıştır. Çocuk sayısını arttırmak amacıyla ailelere ödemeler, çocuk parası ve bebek ikramiyeleri verilmiştir. Hükümetlerin bu politikaları, doğum kontrol yöntemlerinin kullanılmasına yönelik hareketlerin etkisini büyük oranda zayıflatmıştır. Bindokuzyedi yılında çıkan yeni bir yasa kürtajı yasaklayarak, ağır ceza hükümleri getirmiştir. Yasaya göre, bir kadın tecavüz sonucu gebe kaldığında, fetüsün sağlıklı olması ya da ölmesi durumunda kürtaj yasaklanmıştır. Ardından 1920-1923 yılları arasında çıkan yeni yasalarla artık sadece kürtaj yapmak ve yaptırmak değil, aynı zamanda bir kadına kürtaj sırasında yardımda bulunmak, bu işlemi para karşılığında yapmak ya da yaptırmak ve oral kontraseptifleri satmak hapis cezası ile sonuçlanan suçlar kapsamında değerlendirilmiştir. Örneğin, 13 Şubat 1920 yılında çıkarılan kanuna göre, kürtaj yapan ya da yaptıran 6 ay-3 yıl hapis, doğum kontrol yöntemlerini kullanana, reklamını yapana, üretene ve satanlara 1-6 ay arası hapis ve 100-5000 frank para cezası verilmiştir. Bu politikaların sahipleri ise cezaları Napolyon'un kanunlarından daha ılımlı olarak görüp, cezaların daha hafif olması durumunda suç kabul edilen kürtajın daha yüksek düzeyde olacağını bile iddia etmişlerdir. Oysa kürtaja ve doğum kontrol yöntemlerini kullanmaya yönelik bu cezalar, dönemin Avrupa'sında uygulanan en ağır cezalar olarak kabul edilmiştir. Ayrıca pronatalist politikalar çerçevesinde 1920 yılından itibaren anneler günü kutlamaları kurumsallaştırılmış hem yasal düzeyde hem de sosyal yaşamda annelik ödüllendirilmiştir (Watson, 1952; Stetson, 1986). Bu çabalara rağmen, 1920 yasası kürtaj uygulamasının önüne geçememiştir. Örneğin, 1920-1930 yılları arasında bir yılda ortalama kürtaj sayısı 400.000'e kadar ulaşmıştır (Stetson, 1986). 1912 yılında kürtaj yapanlar yılda 50.000 frank kazanç sağlamıştır (McLaren, 1978). Orta ve üst sınıf, yasadışı ve güvenli kürtaja para vermekten memnun kalmıştır. Kâğıt üzerindeki sıkı yasalar ve bu yasaların gevşek

bir şekilde uygulanması, muhafazakâr seçkin kesimi tatmin etmiştir. Durumun asıl mağduru olan yoksullar ise politik açıdan güçlü olmadığı için onun bedelini yaşamlarını kaybederek ödemiştir. Zenginler evlerinde veya yurtdışında her zaman güvenli bir şekilde kürtaj yaptırabilirken, onlar kadar şanslı olmayan yoksul kadınların kaderi merdiven altı kürtaj merkezlerine teslim olmak olmuştur (Stetson, 1986). Özetle, Fransa'da kürtajı yasaklayan ve nüfusu artırıcı politikalar 1900-1930 yılları arasında diğer kapitalist ülkeler de olduğu gibi benzer özellik göstermiştir (Özkan, 2012).

1930 yılından itibaren Almanya, İzlanda ve İsveç olmak üzere bazı ülkelerde kürtaj yasası ile ilgili "tedricen serbestleşme" adımları atılırken, Fransa 1960'lı yıllara kadar pronatalist politikalarına ve kürtaj konusundaki katı ve yasağcı uygulamalarına devam etmiştir (Özkan, 2012). Örneğin 1939 yılı Temmuz'unda Hükümet, Aile Kanunu çıkartmıştır. 1920 yasasının yasağcı katı maddelerini hiçbir şekilde hafifletmeyen bu yasa, sadece düşük ilaçları ve doğum kontrol araçlarının satılmasına verilen cezaları yeniden tanımlanmıştır. Buna göre, kanuna uyulmaması durumunda 3 ay-2 yıl hapis ve 500-5000 frank para cezası, tekrarlayan suçlarda ise 5-10 yıl hapis ve 5000-20.000 frank ceza verilmiştir. 1939 yılında çıkarılan bu kanuna göre 16 Mart 1940, 15 Haziran 1940 ve 20 Eylül 1940 tarihlerinde Toulouse mahkemesinde, kendi kendine kürtaj girişiminde bulunan bir kadına, gebeliğini sonlandırmadığı halde kürtaja niyetlendiği için bile ceza verilmiştir. Özellikle Vich Hükümeti rejimi altında geçen iki yıl boyunca kürtaj ölüm cezasına çarptırılmış, annenin yaşamı giyotin ile sonlandırılmıştır (Watson, 1952; Stetson, 1986).

Aile Kanunu'ndan sonra köklü değişim 15 Şubat 1942'de Kanun-300 ile olmuştur. Çünkü bu kanuna göre kürtaj, sadece doğmamış bir çocuğa-bireye karşı yapılan bir suç değil, aynı zamanda topluma, devlete hatta "ırk" a karşı işlenen bir suç olarak tanımlanmıştır. Kanunun yaşama geçirilmesi için bir kamuoyu araştırması yapılmıştır. Araştırmada "Kürtajın ölümle cezalandırılması gereken bir suç olması gerektiği konusunda ne düşünüyorsunuz?" sorusu halkın onayına sunulmuş ve halkın %70.5'i "Evet", %16 "Kararsızım" ve %13.5'i "Hayır" yanıtını vermiştir. Beraberinde Katolik ve Protestan kurumlar kürtaj yaptırılmasının etkisiz yöntemler de dahil tüm doğum kontrol yöntemlerinin

kullanılmasının fiziksel ve psikolojik sağlığa zararlı olduğunun propagandasını yapmıştır. Bindokuzyüzkırkaltı yılında kürtaj vakalarını yakalamak ve cezalandırmak üzere merkez illerde polis, 5000 kişiden az olan yerleşim yerlerinde jandarma bünyesinde birimler kurulmuştur. Polis ve jandarmanın kürtaj nedeniyle 1946 yılında tespit ettiği 4281 kişiye bir yıldan az hapis, 248 kişiye ise para cezası verilmiştir. Üç yıl sonra, Paris'te 118 polis vakası tespit edilmiştir (Watson, 1952; Stetson, 1986). Bunların paralelinde, her ne kadar kadınlar 1945 yılı genel seçimlerinde ilk kez oy kullansa da kadın, annelik rolü ile sınırlandırılmış, 1946 yılında da büyük ölçüde kadının çocuk sahibi olması aile teşvik yardımları ile artırılmıştır. Özellikle Vichi hükümeti ancak daha sonra diğerleri de ev dışında kadının çalışmaması, annelik ve ev kadının rollerini yüceltmeye yönelik sistemli girişimler ve uygulamalar yapmıştır. Ancak sermayenin kadın emeğine ihtiyacı nedeniyle, kadın istihdamdan çekilmemiştir (Price, 2005). Başta nüfusu artırıcı politikalar olmak üzere, ilgili politikalarla 1943 yılından itibaren doğum hızları artmıştır. Örneğin, doğum hızları 1945-1950 yılları arasında %21'e ulaşmıştır ki bu veri Fransa'da 50 yılın en yüksek düzeyi olmuştur (Watson, 1952). Ayrıca 19. yüzyılda olduğu gibi, 20. yüzyılda da kürtaji yasaklayan uygulamalar karşısında kürtaj sayısı azalmamıştır. Örneğin, 1945 yılından sonra yasa dışı kürtaj sayısı, neredeyse bir milyona ulaşmıştır. Sadece 1940-1945 yılında kürtaj sayısı %30 artış göstermiştir. Hastane verilerine göre (1950), kürtaj yaptıran kadınların yarısının yoksul, büyük oranda ofis ve fabrika işçisi ve evli olduğu bulunmuştur (Watson, 1952; Stetson, 1986).

Bu olumsuzlukların dışında bir olumlu gelişme, ilk kez 27 Haziran 1947 yılında Tıp Deontoloji Kanunu ile terapötik kürtaja sertifikalı üç hekimin onay vermesi durumunda izin verilmesi olmuştur (Tietze, 1967). Diğer bir olumlu gelişme ise 1956 yılında Aile Planlaması İçin Fransuva Hareketi (APIFH)'nin, kurucusu Dr. Marie-Andree Weill-Hall önderliğinde doğum kontrolünün yasal hale getirilmesini talep eden bir kampanya başlamasıdır. Ayrıca bu hareket, 1920 ve 1939 yasalarını eleştirmiş, yürürlükten kaldırılması için lobi çalışmaları yapmış, kendi merkezlerinde doğum kontrolü ile ilgili ücretsiz bilgi ve hizmet sunmuştur (Stetson, 1986). Eugène Humbert ve Jeanne Humbert 1931 yılında aylık olarak Büyük Reform adlı gazeteyi çıkararak, gazetelerinde hükümetlerin pronatalist politikalarını ve kürtaja yönelik baskıcı

uygulamalarını eleştirmiştir. Gazete, hükümetler tarafından çeşitli biçimde cezalandırılrsa da yayın hayatına Yeni Reform gazetesi gibi farklı isimlerle devam etmiş, ancak 1949 yılında kapatılmıştır (Watson, 1952).

3. 1960-1976'lı Yılları Arasında Toplumsal Yapının Genel Özellikleri ve Kürtaj

Bu yıllar 1959 yılında kurulan 5. Cumhuriyet'in günümüze kadar devam eden döneminin bir kesiti olmuştur. Fransa 1976 yılına kadar Charles de Gaulle (1959-1969), Gaulle'nin yetiştirdiği Georges Pompidou (1969-1974) ve Valéry Giscard d'Estaing (1974-1981) olmak üzere üç cumhurbaşkanı değiştirmiştir. Kapitalizmin 1929 krizinin ardından uygulanan refah devleti uygulamaları, 1975'e kadar Fransa'da da devam etmiştir. Bu nedenle, Fransa tarihinin en hızlı ekonomik büyümesini 1958-1973 yılları arasında gerçekleştirmiştir. Çünkü ekonomik büyüme 1973 yılında %5.9 gibi en yüksek düzeye ulaşmıştır. "Kopuş yılları" olarak adlandırılan 1960'lı yıllar refah devleti uygulamaları, teknolojik ve ekonomik gelişmelerle, bunların sonucunda emek süreci, ticaret, gündelik yaşam gibi pek çok alanda dönüşümün başladığı yıllar olmuştur. Hızla artan sanayileşme ve ekonomik büyüme ile kırdan kente göç artmıştır. Kitlesel üretim beraberinde kitlesel tüketime yol açmıştır. Evlere hızla televizyon, buzdolabı, çamaşır makinesi, otomobil gibi tüketim malları girmeye başlamıştır. Örneğin, 1960 yılında hanelerin %30'u bir otomobile sahipken, bu 1973 yılında %62'ye yükselmiştir. Demografik tabloda meydana gelişen değişimler, çekirdek ailenin artmasına zemin hazırlamıştır. Aile toplumsal bir birim olmasına rağmen, evlenmeden birlikte yaşama ve boşanmalar da giderek artmaya başlamıştır. Dolayısıyla, evlenme sıklığında azalma ve evlilik dışı gebelikler artmaya başlamıştır. Ayrıca tüm bu değişimler, özellikle geleneksel dini ve ahlaki değerlerin sorgulanmasına da yol açmıştır. Bu dönemde bir önceki yılların tersine, kilise özellikle kürtaj, doğum kontrolü, kadınların toplumdaki yeri ve din adamlarının bekâr olması gibi önemli konularla giderek daha az ilgilenmeye başlamıştır (Price, 2005; Boisard, 1983).

İşgücü azlığı, kadın istihdamının artırılması, istihdamın düşük verimli tarım sektöründen daha üretken kent koşullarına taşınması, Avrupa'nın yoksul bölgelerinden ve eski Afrika sömürgelerinden büyük çaplı göçlerin gerçekleşmesiyle hafiflemiştir. Örneğin, Kuzey Afrika'da yaşayan bir milyondan

fazla Fransız vatandaşı geri dönmüştür. Ülkede yaşayan Cezayirli sayısı 1954'te 1.7 milyonken, 1975'te 4.1 milyona yükselmiştir (Price, 2005). Aile yardım programlarına rağmen, çocuklu ailelerin yaşam standartları, 1957 yılından itibaren azalmaya başlamıştır. Örneğin, bu yardımlar 1952'de %43.7 iken, 1972 yılında %18.3'e düşmüştür (Boisard, 1983). Nüfus 1946-1975 yılları arasında 40.3 milyondan 52.6 milyona yükselmiştir. Doğum hızı 1966-1973 yılları arasında %17'dir (Watson, 1952). Tüm bu toplumsal değişimler ortalama yaşam süresini, erkeklerde 62'den 69'a, kadınlarda 67'den 77'ye yükseltmiştir (Price, 2005).

Bindokuzyüztümüşsekiz yılında mevcut eşitsizliklere, eğitime kaynak ayrılmamasına, özetle kapitalizmin yarattığı tahribatlara bir üniversite kampüsünde başlayan ancak daha sonra 10 milyon işçinin katıldığı 150 milyon iş günü kaybına yol açan grevler ve fabrika işgalleri ile bir başkaldırı başlamış, ancak kısa bir süre içinde bastırılmıştır. 1973 yılındaki petrol krizi semptomu ile kendini gösteren kapitalizmin krizi, Fransa'yı derinden etkilemiştir. Çünkü petrol, bu yıllarda Fransa'nın enerji ihtiyacının %76'sını karşılıyordu. Böyle olunca, 1974'te ekonomik büyüme yarı yarıya düşmüş, işsizlik ise hızla artmıştır. Aynı zamanda kapitalizmin küreselleşmenin çok yönlü etkisiyle de Fransa'da devlet, emek süreci, hukuk, sosyal güvenlik vb. alanlar yapılandırılarak 'yeni' liberalizm dönemi başlamıştır. Böylece, 1946'da başlayıp, 1970'li yıllara kadar devam eden hatta Fransa'da "Otuz Görkemli Yıl" olarak da adlandırılan sosyal devlet dönemi 1975 yılı 'yeni' liberal ekonomi-politikalara geçilmesiyle son bulmuştur. Çokuluslu şirketler, pazar güçleri ve gelişmekte olan küresel ekonomide rekabet edebilme Fransa'nın da yürüttüğü ekonomik-politikalar olmaya başlamıştır. Bunlar Jacques Chirac hükümeti ve Valéry Giscard d'Estaing Cumhurbaşkanlığı birlikteliği ile büyük bir ivme kazanmıştır (Price, 2005).

1960'lı yıllardan itibaren diğer toplumsal sorunlarla birlikte kürtajın serbestleştirilmesi kamusal arenaya taşınmış, bu durum politikacıları da etkileyebilecek yeterliliğe kavuşmuştur. Bu yıllarda Fransa'daki feminist hareketler anne olmayı seçme ve isteme hakkının anneler tarafından verilmesi gerektiği ilkesini kürtaja yönelik mücadelelerinde esas almıştır. Özelde feminist hareketlerin, genelde işçi sınıfı mücadelesinin bir sonucu olarak APİFH'nin doğum kontrolünün yasal hale gelmesi için 1956 yılından başlattığı kampanyalar, 1960'lı

yıllarda büyük bir ivme kazanmıştır. Ardından Kürtaj için Vetude Ulusal Birliği, tecavüz ya da ensest ilişki sonucu kadın gebe kaldığında ve doğacak çocuğa bakamayacak kadar yoksul olduğunda, fetal deformasyon görüldüğünde ve gebelik annenin sağlığını tehdit ettiğinde kürtajın yasal olması amacıyla Avrupa'daki meşrulaştırma uygulamaları ile benzerlikle taşıyan ılımlı bir kürtaj yasası için kampanya başlatmıştır. Komünist Parti üyeleri, feministler, sosyalistler ve aile planlaması yanlıları 1920 yasasının iptal edilerek, kürtaja yönelik bütün kısıtlayıcı önlemlerin kaldırılmasını ve bu sürecin cinsel eğitim ve doğum kontrol hizmetleri ile güçlendirilmesi yönünde ortak bir mücadele sürdürmüştür. Bunun karşısında muhafazakârlar ve yaşam hakkı savunucuları ise kürtaj karşıtı mücadeleye başlayınca, karşıtlık çok keskinleşmiştir. Sonuçta Fransız halkının büyük bir bölümü kürtaj hakkının yasal hale getirilmesi için mücadele edenlere olumlu yaklaşmıştır. Hatta Gaulle hükümeti dahi kadın hakları, kürtaj ve doğum kontrol yöntemi için oral kontraseptiflerin kullanımını onaylayan 1967 Neuwirth yasasına üstü örtülü bir şekilde destek vermek zorunda kalmıştır (Price, 2005; Stetson 1986; Engeli, 2012; Crook, 1978). Bu yasa Cumhurbaşkanı Gaulle tarafından 1967 yılında uygulanmaya konmasına rağmen, bakanlar yasanın uygulanmasını sağlayacak yönetmelikleri çıkarmak konusunda isteksiz davranmıştır. Paralel olarak, Fransız hükümetleri de doğum kontrol yöntemlerinin tanıtımı ve kullanımının yaygınlaşmasına ilişkin kurumsallaşma çabalarına destek vermemiştir (Cardona, 2012).

Kadın hakları mücadelesi, 1968 Mayıs hareketi sırasında sınıf mücadelesi ile güçlü bir ivme kazanmıştır. İlk yeni feminist grup olan Feminist Kurtuluş Hareketi (FKH), oral kontraseptiflerin ücretsiz, kürtajın ise yasal olarak serbest olması talebiyle sokak eylemleri yapmıştır. Dr. Claude Peyret, 1970 yılında, anne sağlığı için fetal deformasyon, ensest ve tecavüz durumlarında kürtajın yasal olması yönünden bir yasa taslağı hazırlamış olsa da Pompidou hükümeti ve Gaullecüler arasındaki derin farklılıklar, Sağlık Bakanı Dr. Jean Foyer'in kürtajın meşru hale getirilmesini sağlayacak her türlü yasaya karşı olması ve de meclisteki Cumhuriyetçi Demokratlar Birliği'nin büyük bir çoğunluğunun bu taslağa karşı çıkması sonucunda taslak yasalaşamamıştır (Stetson, 1986). Komünistler 1971 yılından itibaren her yıl, kürtaj reformuna yönelik kanun taslakları hazırlasa da başarılı olamamıştır.

Aynı yıl avukat Gisele Halimi ve Simone de Beauvoir tarafından kurulmuş olan en iyi örgütlü feminist topluluk olan *Choisir*, hem doğum kontrol yöntemlerini hem de kürtaj hakkını serbest hale getiren ve istenmeyen gebeliklerin önüne geçilmesi için aile planlaması merkezlerinin kurulmasına yönelik bir kanun taslağı hazırlamıştır. Aynı yıl Simone de Beauvoir tarafından kaleme alınan *Nouvelle Observateur* Dergisi'nde Manifesto 343 ismi ile 343 kadının yasadışı kürtaj yaptırdığını itiraf ettiği bir duyuru yayımlanmıştır. Toplumda ses getiren bu Manifesto şu şekildedir: “*Kadınlar, mahkûm edildikleri gizlilik zorunluluğu nedeniyle tehlikeli koşullarda kürtaj yaptırmak zorunda kalıyor. Sayıları milyonları bulan bu kadınların sorunu hasıraltı ediliyor. Ben, onlardan biri olduğumu ilan ediyorum. Kürtaj yaptırdığımı açıkça beyan ediyorum. Aynı şekilde, oral kontraseptiflere erişimin serbest ve meşru hale getirilmesini savunuyor ve ücretsiz kürtaj hakkının arkasında duruyorum.*”

Bunların dışında tecavüz sonucunda hamile kalan 17 yaşındaki Marie-Claire, annesi ve diğer iki kadın, 1920 yasasını ihlal ettikleri için tutuklanmıştır. Kürtajın bedeli 4.500 frank olduğu için Marie-Claire ve ailesinin parası ancak merdiven altı kürtajına yetiyordu. Halimi ve bu aile, 1972 yılında mevcut yasal düzenlemelerin adaletsizliklerini göstermek için duruşmayı politik bir mücadeleye dönüştürmek amacıyla işbirliği yapmıştır. Mahkeme salonu dışındakiler ise konu ile ilgili Paris meydanlarında protesto yürüyüşleri düzenlemiştir. Mahkeme, yaşı, medeni durumu ve mahrumiyet halini “hafifletici sebep” olarak değerlendirerek, Marie-Claire’in beraatine karar vermiştir. Böylesi bir sonuç, daha sonra bu durumdaki diğer kadınlara da olumlu yansımıştır. Bundan sonra da *Choisir* üyeleri politik eylemlerine, hükümetlere ve ilgili diğer kurumlara bu konuda dilekçeler ve mektuplar yazmaya devam etmiştir. Kürtaj İçin Özgürlük Hareketi (KİÖH) tüm ülkede mitingler düzenlemiş, kadınların kürtaj olabilmesi için Amsterdam ve Londra’ya gitmesine yardım etmiştir. Otoritelere meydan okuyarak, vakum aspirasyonu tekniklerinin arkasında durmuştur. Daha sonra çok sayıda büyük şehirde geçici kürtaj kliniklerin açılmasını sağlamıştır. APİFH ve Doktor Weill-Halld, aile planlaması ve kürtajın da dahil olduğu cinsel eğitim hizmetleri vermek üzere merkezler açmıştır. Hükümet her ne zaman bu klinikleri kapatmaya çalışsa FKH gibi çok sayıda kadın örgütü ve sendikaların desteği ile eylem ve protestolar yapılarak engellenmiştir. Hatta 331

kadın hekim, meslek örgütlerini de karşılarına alarak, Manifesto 343’e benzer ayrı bir manifesto yayımlamıştır (Stetson, 1986; Conray, 2012).

Adalet Bakanı Jean Taittinger, 7 Haziran 1973 tarihinde Dr. Peret’in 1970 yılında hazırladığı yasa taslağına çok benzeyen bir kürtaj yasası taslağı daha hazırlamıştır. Tek farkı, kürtaj talebinde bulunan kadının söz konusu şartlara sahip olup olmadığının iki hekim tarafından belirlenmesidir. Yasa taslağı, bilim insanları, hekimler, gazeteciler, feministler, nüfus bilimcileri ve rahipler tarafından dört ay boyunca kapalı oturumlarda tartışılmış olmasına karşın, ne kürtaj karşıtlarını ne de kürtaj yanlılarını memnun etmiştir. Örneğin, sosyalistler ve feministler taslağın sosyal yardım sorununu göz ardı ettiğini ileri sürmüştür. Sonuçta, Hükümet, 212’ye karşı 255 çoğunluk ile yasa taslağının uygulamaya konmasına engel olan muhaliflerin isteklerine boyun eğmek zorunda kalmıştır (Stetson, 1986).

Fransa’da doğum kontrol yöntemleri ve kürtaj konusundaki bu büyük mücadelelere geleneksel muhafazakâr yaklaşımların tepkisi de gecikmemiştir. İlki, FKH ile KİÖH’nin bazı üyelerinin 1973 yılında birleşerek bir yapı kurmasıdır. Bu yapı, kürtajın yanında, oral kontraseptiflere de karşı mücadelelere başlamıştır. Büyük çoğunluğunu Paris’te yaşayan üst sınıf tutucu kesimin oluşturduğu bu kişiler, tıp ahlakının yaşam hakkına saygı göstermesi ve hekimlerin kürtaj yapmaması ya da vicdani red hakkını kullanması gerektiği yaklaşımını prensip edinmiştir. Katolik kilisesi ise yasalar ile bireysel ahlakın birbirinden ayrılması gerektiğini resmi olarak kabul etmiştir. İkincisi, 1970 yılında Dr. Paul Chauchar tarafından ve çok sayıda hekim, hukukçu, hemşire, profesör ve kadınlardan oluşan yaşam hakkı savunucusu grubunun kurulmasıdır. Grup, insan yaşamının çocuğun ana rahmine düşmesinden itibaren başladığı fikrini savunmak için genetik biliminden yararlanmıştır. Onlara göre kürtaj, bir cinayetti ve bunu topluma kabul ettirmenin tek yolu, ahlaki yozlaşmanın gözler önüne serilmesi idi (Stetson, 1986).

Bunlar olurken, dönemin Cumhurbaşkanı Giscard, 1974 Temmuz’unda düzenlediği bir basın toplantısında, kürtaj konusundaki yaklaşımını açıkça ortaya koymuştur. Şöyle ki: “...*Medisin sorunu özgürlükçü ve baskıcı olmaktan uzak bir yöntemle çözüme kavuşturmasını umuyorum. Hükümete, meclise kürtaj yasa taslağı onaylanıncaya kadar hiç*

kimseyi 1920 yasası kapsamında cezalandırmaması yönünde talimat verdim..." (Stetson, 1986). Giscard, göreve getirilen ilk kadın olan Simone Veil'i Sağlık Bakanı yaparak, her iki tarafı memnun edecek bir uzlaşma modeli oluşturmaya karar vermiş ve hemen bir yasa taslağı hazırlanmıştır. Amaç, kürtajı arka sokaklardan ya da merdiven altından hastaneye taşımak olmuştur. Eğer taslak yasalırsa, beş yıl deneme süresinden sonra tekrar gözden geçirilmesini hedeflemiştir. Taslağın içeriği şu şekildedir:

- Sağlık sorunu olan bir kadın, gebeliğinin 10. haftasının sonuna kadar hekiminden gebeliğini isteyerek sonlandırmasını talep edebilir.

- Hekim, kadınları kürtaj kararından vazgeçirmek için kürtajın tehlikeleri konusunda bilgilendirme yapmalıdır.

- Kadınları kürtaj kararından vazgeçirmek için aile danışmanları hizmet sunmalı ve bu görüşmeden sonra kadın bir hafta bekledikten sonra son kararını vermelidir.

- Kürtaj hastanede yapılmalıdır.

- Kürtajı yapmak istemeyen hekimler vicdani red hakkını kullanmalı.

- Kürtaj kişilerin cepten ödemeleri ile karşılanmalıdır (Stetson, 1986; Price, 2012; Cardona, 2012).

Çoğunluğunu DeGaulle taraftarı olan muhalefet cephesinde bu taslağa ciddi tepkiler gelmiştir. Örneğin, birisi herkese yedi haftalık bir fetüsün kalp atışlarını dinleterek, kürtajın bir cinayet olduğunu ifade etmiştir. Bazıları ise kürtajı Nazi toplama kamplarındaki ceset yakma fırınlarına benzetmiştir. Meclisteki solcular yasa taslağını desteklese de gebeliğin 10. hafta sonlandırılması süresinin daha uzun olması ve kürtajın bedelinin sosyal güvenlik tarafından karşılanmasını talep etmiştir. Yasa taslağı 29 Kasım 1974 tarihinde az sayıda değişiklik ile 189 red, 289 kabul oyu ile meclisten geçmiştir. Senato ise 19 Aralık 1974 yılında 90 red, 184 kabul oyu ile yasa taslağını onaylamıştır. Anayasa Konseyi 1975 yılında, yasanın anayasal bir nitelik taşıdığını ve Avrupa İnsan Hakları Beyanname'si'ni ihlal etmediğini bildirmiştir. Böyle olunca, yasa 17 Ocak 1975 tarihinden itibaren uygulanmaya başlamıştır (Stetson, 1986; Bajos, 2004; Cardona, 2012). Bir yıl sonra, Fransa'da önemli bir bölümü

kamu hastanesinde olan toplam 246.000 kürtaj yapılmıştır (Prioux, 2010; Janauda, 1977).

Yasanın uygulanmasında bazı güçlükler yaşanmış, bu da kürtaj hizmetine erişimi engellemiştir. Zorlukların ilki, yasaya göre kürtaj için bir kadının 160 frank sabit ücret ödemek zorunda kalmasıdır. Bu ücret, yoksul kadınlar için karşılanamayacak bir bedeldir. İkincisi, kürtajın sadece hastanelerde olması koşuludur. Çünkü özellikle Fransa'nın kuzey ve güney batı bölgelerinde hastane olanakları ya sınırlıdır ya da hastaneye ulaşma güçlüğü vardır. Üçüncüsü, hastanelerde bazı hekimlerin vicdani red hakkını kullanmaya başlamasıyla kadınların kürtaj yaptıramamasıdır. Dördüncüsü ise Fransa'da bulunan göçmenlerin göçmen olduğunu kanıtladığında kürtaj yaptırabilmesidir (Janauda, 1977).

Özetle, Avrupa ülkelerinin çoğu 1930'lu yıllarda kürtaj yasasını tedricen ve belirli koşullara bağlayarak serbestleştirmeye başlarken, Fransa buna ancak 1967 yılında katılabilmektedir. Bunda 1960'lı yıllarda yükselen işçi sınıfı mücadelesi, ona eşlik eden öğrenci ve kadın hareketleri, meclis içindeki ve dışındaki komünist ve sosyalistlerin desteği, mahkemelerde kazanılan davalar ve halkın buna olumlu yaklaşmasının çok büyük bir etkisi olmuştur (Özkan, 2012; Engeli, 2012).

4. 1977'den Günümüze Toplumsal Yapının Genel Özellikleri ve Kürtaj

1977'den günümüze Fransa'daki cumhurbaşkanların, kurulan hükümetlerin uyguladığı ekonomi - politikalar bazı farklılıklar gösterse de özde benzerdir. Bir başka ifadeyle, Fransa'da 1977'den günümüze 'yeni' liberal ekonomik-politikalar uygulanmıştır. Her ne kadar 1988-1997 seçimlerinden sonra kurulan yeni sosyalist hükümetlerde izlenen politika sürekli bir üçüncü yol arayışı içinde olsa da sonunda tercihleri 'yeni' liberal ekonomi-politikalardan yana olmuştur. 1979 ve 1980 yılında ikinci büyük petrol krizinin yaşanması, kapitalizmin küreselleşmesi süreci ile birlikte Fransa'da da 1981 yılında Mitterrand'ın Cumhurbaşkanı seçilmesiyle fiilen kapitalizmden kopuşun mümkün olduğu yanılsaması teşvik edilmiştir. Fakat uygulamada kısa bir süre sonra 'yeni' liberal ekonomi-politikalar adına radikal değişikliklere başlanmıştır. Nitekim çok geçmeden kamu çalışanlarının ücretleri dondurulmuş, işsizlik yardımları azaltılmış, sosyal güvence ve sağlık güvencesi kapsamı daraltılmıştır. Özellikle

17 Temmuz 1984 yılında Fabius hükümeti ile özelleştirmeler büyük bir hız kazanmıştır. Öyle ki, Fransa İngiltere'den daha fazla kamu kurumunu özelleştirmiştir. Esnek istihdam stratejileri hızla uygulanmıştır. Özellikle emeğin ucuzlatılmasında göçmen işçiliğe adeta bağımlı kılınmıştır. Bugün nüfusun yaklaşık 12 milyonu göçmendir. 1986 yılında imzalanan Avrupa Tek Senedi ile sermaye önündeki tüm engeller kaldırılmaya başlanmıştır. Sermaye sınıfının en önemli aktörleri olan IMF'nin üye ülkelerinden birisi olan Fransa, toplam oylardaki %6.5'lik payı ile ABD ve İngiltere'den sonra üçüncü ülkedir. Dünya Bankası'ndaki oy paylaşımında ise %4.98 ile ABD, Japonya, Almanya'dan sonra dördüncü ülkedir (Sönmez, 1998; Price, 2005).

Fransa'da bunlar olurken, kilisenin siyaset üzerindeki etkisi de zayıflamıştır. 1950'lerde her beş katolikten birisi her ay günah çıkarırken, bu 1990'larda %1'e düşmüştür. Hem dini hizmetlere olan gereksinimin azalması hem de rahiplerde bekârlığın zorunlu olması istifalara yol açtığından, rahip sayısı 1960'lı yılların ortalarında 40.000 iken, 1980 yılında 27.000'e düşmüştür. Üstelik bunlar 1997'deki yasama seçimlerindeki her üç seçmenden birisinin, 2002 yılındaki yasama seçimlerindeki her iki seçmenden yaklaşık birisinin Ana akım sağ partilere oy verdiği koşullarda olmuştur (Price, 2005).

Bu politikalar her alanda rekabete dayalı üretim, eğitim ve sağlık dahil tüm alanlarda eşitsizliklerin derinleşmesine neden olmuştur. Örneğin, Paris'te mevcut küçük işletmelerin %10'u kapanmak zorunda kalmıştır. Her üç aileden birisi yoksullaşmış, nüfusun beş milyonu muhtaçlık sınırında yaşamaya başlamıştır. Toplam işsizlik hızı 1973 yılından önce %3 iken, 2008 yılında % 7.4, 2012 yılında % 10.2, uzun süreli işsizlik ise 2007 yılında %35.2'den dört yıl sonra %40.1'e yükselmiştir. Diğer özelliklere gelince, bugün tüm alanların %29'u orman ile kaplı olan Fransa'nın 2011 yılında nüfusu 65.821.885'e ulaşmıştır. Bunun yaklaşık %24'ü 20 yaşın altında, %16'sı ise 65 yaş üzerindedir. Toplumun %86'sı kentlerde yaşamakta olup, bunun büyük bir çoğunluğu üç büyük kent olan Paris (10.4 milyon) Lyon (1.5 milyon) ve Marsilya (1.4 milyon)'dadır. Toplumun önemli bir bölümü Katolik (%83-88) ve Müslüman (%5-10) olup, küçük bir bölümü Protestan (%2) ve Yahudi (%1)'dir. Avrupa'nın en büyük ikinci ekonomisi ve ikinci ticaret ülkesi kabul edilen Fransa'da 2011 yılında toplam çalışan sayısı 29.962.185'dir. 15 yaş üstü çalışan nüfus 2007-

2011 yılları arasında %51'dir ve kadının emek-gücüne katılımı ise benzer düzeydedir. GSMH' dan kişi başına düşen pay, 2007-2011 yılları arasında 39.170-43.992 dolar arasındadır. 15 yaş üstü nüfusun cinsiyet farkı gözetmeksizin okur-yazarlık oranı %99'a ulaşmıştır. Kamunun eğitim harcamaları 2009 yılında %5.4, askeri harcamaların payı ise %2.2'dür Yaşam beklentisi 2011 yılı için toplam 81.46, kadınlar için 78.35, erkekler için 84.73'tür(http://www.indexmundi.com/france/demographics_profile.html; <http://data.worldbank.org/indicator/SL.EMP.TOTL.SP.ZS/countries>).

Fransa'da 1978 sonrasında Papa II. John Paul'ün gelenekselci öğretiyi yeniden olumlayarak, özellikle doğum kontrolüne ilişkin kınayıcı tutumu, onun ciddi bir otorite kaybı yaşamasına yol açmıştır. Nitekim, kadınların %80'inden fazlası Vatikan'ın doğum kontrolü konusundaki direktiflerini göz ardı etmeye başlamıştır (Price, 2005). 1980 yılından itibaren çok sayıda ülkede kürtaja yönelik kısıtlayıcı yasaların esnek hale gelmesine yönelik taleplerle reformlara başlanmıştır. Bu reformlar belirli koşullarda kürtaja izin verilmesi şeklindedir (Özkan, 2012; Steson, 1986). Böyle olunca, Fransa'da da 1960-1977 yılında kadının yaşam riski, kadının fiziksel mental sağlık riski ve fetal sağlık riski olduğunda kürtaja izin verilirken, 1977-1988 yılında kapsam genişletilerek taciz, tecavüz vb. istenmeyen gebelik durumu olduğunda ve olumsuz sosyo-ekonomik koşullar söz konusu olduğunda kürtaja izin verilmeye başlanmıştır (Crook, 1999). Veil yasası (1975) 1979 yılında yeniden gözden geçirilerek, kürtaja 1-5 yıl arası cezaları ön gören 317 sayılı ceza kanunu değiştirilmiştir. Bu değişikliğe göre, kürtaj yapana ve yaptırana ceza süresi 6 ay-2 yıl arası hapis cezasına, 1.800-100.00 Frank olan para cezası ise 360-20.000 frank'a düşürülmüştür. Bindokuzyüzseksen yılından itibaren bölge ve genel hastanelerde kürtaj yapılması ve bu hastanelerin doğum kontrol yöntemleri ile ilgili tıbbi prosedürleri uygulaması ile ilgili başka bir düzenleme getirilmiştir (UN, 2001). Ardından, Mitterand hükümeti 1982 yılının sonlarında, isteğe bağlı kürtajın bedelinin sosyal sigorta tarafından %70'inin karşılanması ile ilgili bir mevzuat çıkarmıştır. Çin, İsveç ve Birleşik Krallık'ta lisans alan RU-486, bir başka ifadeyle mifepriston, 1988 yılında Fransa'da da onay almıştır (UN, 2001; Bajos, 2004).

Kürtaja yönelik Fransa'da devam eden serbestleşme eğilimleri 1990'lı yıllarda şiddete varan kürtaj karşıtı eylemlerin olmasına yol açmıştır. Bu nedenle hükümet, 1992 yılındaki bir yasal düzenleme ile kürtaj imkanlarına zarar veren ya da kürtaj uygulayıcılarını tehdit edenlere kısaca kürtaj yapılmasını engelleyenlere yasal olarak ceza verilmesi için bir yasa çıkarmıştır (UN, 2001; Rahman, 1998). Bu yasaya dayalı olarak, 1993 yılında Paris'te kürtaj karşıtı iki grubun kürtaj kliniğine saldırması sonucunda mahkeme bu kişilere saldırdıkları sırada klinikte kürtaj olmadığı için sadece para cezası (1000-2500 frank) verilmiştir. Bir yıl sonra yine kürtaj karşıtı dört kişi kürtajı engellediği gerekçesiyle üç ay hapis cezası almıştır (Dorozynski, 1995). Buna karşın, Fransa kürtaj konusunda dünyadaki pek çok ülkeye benzer refomlarından vazgeçmemiştir ve 4 Temmuz 2001 tarihinde 588 sayılı yasa ile kürtaja yönelik tarihinin en kapsamlı yasal düzenlemesini çıkarmıştır. Bu yasaya göre;

a) Kadının gebeliği nedeniyle "sıkıntılı bir durum" meydana geldiğinde kürtaj daha önceden 10 hafta ile sınırlı iken, bu süre 12. haftaya kadar uzatılmıştır.

b) Eski yasada olduğu gibi, gebeliğin devamı kadının sağlığı için ciddi bir risk oluşturduğunda ve bebeğin ciddi bir hastalığı bulunduğu kürtajın süresinde herhangi bir sınırlama bulunmamaktadır.

c) Daha önceden yetişkin bir kadın kürtaja başvurmadan önce hekime danışmanlık için başvurmak zorunda iken, bu yasada zorunluluk, isteğe bağlılık olarak değiştirilmiştir. Ancak reşit olmayanların hekim ve sosyal çalışmacıdan danışmanlık alması zorunluluktur. Yetişkin ya da reşit olmayan bir kadın kürtaj konusunda danışmanlık aldıktan sonra halen kararını değiştirmediyse bu talebini yedi gün içinde yazılı olarak bildirmek zorundadır. Bu bir haftalık sürede kadın gebeliğinin 12. haftasını aşacak ise hekim ilk isteğinden sonra iki gün içinde isteğini tekrarlamasını isteyebilir.

d) Bazı durumlarda kürtaj için RU-386 yani mifepriston'un pratisyen hekimler tarafından verilmesine izin verilmiştir.

e) Yasal yaş sınırının altındaki kadınlar için ebeveyn izni artık zorunlu değil, fakat herhangi bir yetişkinden izin alınması gerekli görülmüştür. Eğer bu kişi gebeliğinin gizli kalmasını isterse kendi seçeceği bir başka yetişkinden aldığı izni belgelemesi gerekir ve kürtaja da bu yetişkinin eşlik etmesi gerekir. Yasaya göre, erkek baba olduğunu

inkar ettiğinde, erkeğin kararı ya da izni kabul edilmemektedir.

f) Pratisyen hekimlere yasal sınırın altındaki kişilere, ebeveynlerin iznini almadan oral kontraseptifleri yazma yetkisi verilmiştir.

g) Reşit olmayanlara kürtaj sonrasında kontraseptif danışmanlığı verilmesi zorunlu olmuştur.

h) İkinci trimestirdeki düşük için iki hekim (bir jinekolog/ kadın tarafından seçilen bir hekim) ve bir psikolog ya da sosyal çalışmasının düşük talebini incelemesi gerekir. Tıbbi düşük için sınır beş haftadır.

ı) Başka ülkede doğmuş bir kadının kürtaj için yasal olarak göçmen statüsünde olduğunu belgelemesi zorunlu değildir (Bajos, 2004; IPPF, 2007; Cook, 1999).

Bir yıl sonra, bu yasanın da bazı şartları yumuşatılmıştır. Örneğin, 2004 yılındaki düzenlemede vicdani red hakkını kullanacak hekimin ilk görüşmesinde kadını bilgilendirmesi zorunluluğu getirilmiş, genel pratisyenlere cerrahi olmayan kürtaj uygulamalarını gerçekleştirmesine izin verilmiştir (Bajos, 2004). Yasanın çıkmasından bu güne isteyerek düşüğün gebeliğin 14. haftaya kadar uzatılması gerektiği yönünde talepler ve mücadeleler halen devam etmektedir (Boland, Katzive, 2008).

Diğer ülkelerde olduğu gibi Fransa'da da bu son düzenlemeler sonucunda kadınların ciddi komplikasyon ve ölüm sayısının dikkate değer ölçüde azalmasına zemin hazırlamıştır. Örneğin, Fransa'da kürtajdan kaynaklanan ölüm sayısı, her 1000.000 gebelik sonlandırma uygulamasında 0.3'dür (Bajos, 2004). Fakat bu yasal düzenlemeler demografik bir dönüşüme yol açmamıştır. Örneğin, doğurganlık 1964-1976 yılları arasında önemli ölçüde azalmıştır. Kırk iki yıldan beridir kadın başına düşen isteyerek dünyaya getirilen çocuk sayısı aynı kalmış, doğum kontrol yöntemlerinin yaygınlaşmasına karşın, istenmeyen gebelik sayısında bir düşüş olmakla beraber, kürtaj sayısı azalmamıştır. Hatta şaşırtıcı bir biçimde sabit kalmıştır. Örneğin, istenmeyen gebelik 1975 yılında %46 iken, on beş yıl sonra %36 ve 2007'de %33'e düşebilmiştir (Bajos, 2004; Sedgh, 2012). Doğurganlık çağındaki 15-49 yaş grubunda kadının 1995 yılında olan 179.648 kürtaj sayısı 2005 yılında 206.545, 2007 yılında 213.382 olmuştur. Bir başka veriye göre ise 1974 yılında 15-49 yaş arası her 1000 kadın başına 14

Tablo 1. Fransa'da Yıllara Göre Kürtaj Sayısı

Yıllar	Bildirilen Düşükler ¹	SAE'de kayıtlı Düşük ²	INED tarafından tahmin edilen düşük ³	100 canlı doğumda düşük ⁴	15-49 yaş arası 1000 kadında yıllık düşük ⁴	Kadınlar için ortalama düşük sayısı ⁴
1976	134.173	-	246.000	34.1	19.6	0.66
1981	180.695	-	245.000	30.4	18.7	0.62
1986	166.797	-	221.000	28.4	16.1	0.53
1990	170.423	-	209.000	27.4	14.8	0.49
1991	172.152	-	206.000	27.1	14.4	0.48
1992	167.777	-	206.000	27.7	14.3	0.48
1993	166.921	-	206.000	28.9	14.3	0.49
1994	163.180	-	209.000	29.1	14.3	0.49
1995	156.181	179.648	207.000	28.4	14.2	0.50
1996	162.792	187.114	207.000	28.2	14.2	0.50
1997	163.985	188.796	207.000	28.5	14.2	0.50
1998	-	195.960	207.000	28.0	14.2	0.51
1999	-	196.885	206.000	27.7	14.2	0.51
2000	-	192.174	206.000	26.6	14.2	0.51
2001	-	202.180	206.000	26.7	14.3	0.51
2002	137.497	206.596	-	27.1	14.3	0.51
2003	-	203.300	-	26.7	14.0	0.50
2004	-	210.664	-	27.4	14.5	0.52
2005	166.985	206.311	-	26.6	14.2	0.51
2006	174.561	215.390	-	27.0	14.9	0.53

(1) İsteyerek düşük ve tedavi amacıyla yapılan kürtajları içeren L'Institut national d'études démographiques(INED) istatistikleri

(2) Hastane istatistikleri (isteyerek düşük)

(3) INED'nin toplam tahminleri (isteyerek düşük) 2002'den sonrası hastane istatistikleri

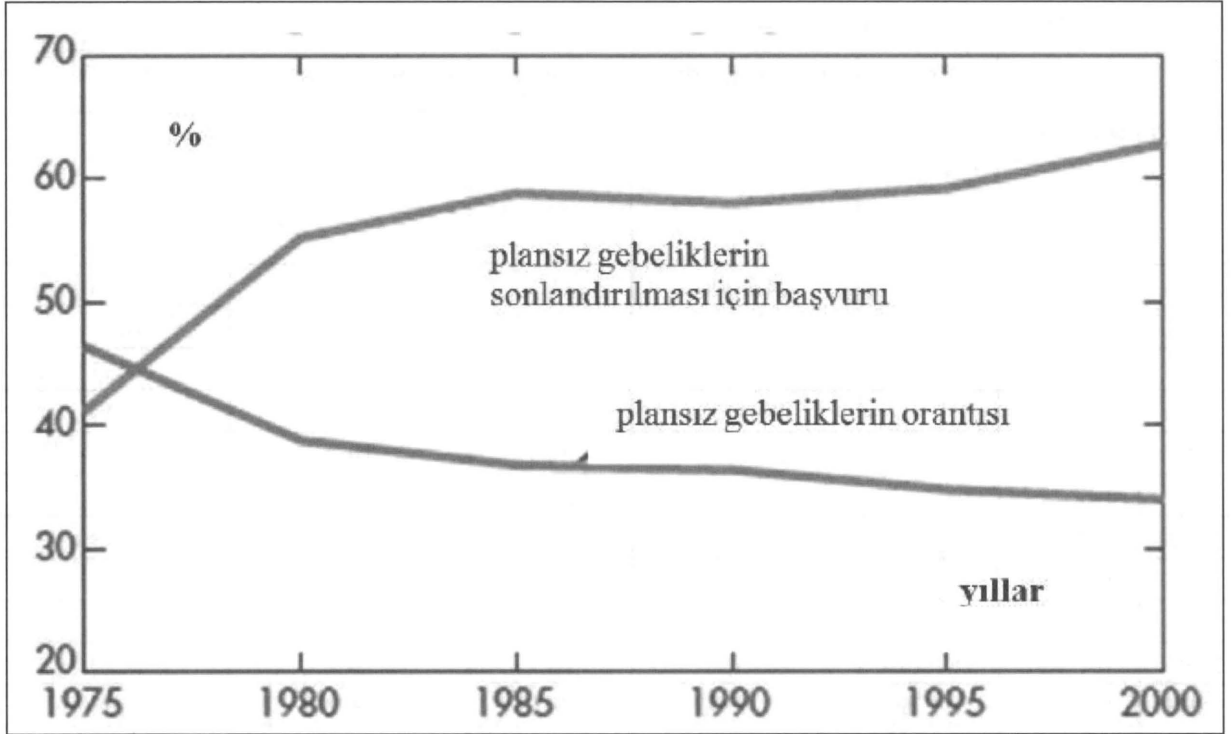
(4) 2002'ye kadar INED tahminlerine dayalı 2002 'den sonrası hastane istatistikleridir.

Nüfus: Metropolitan Fransa

(Prioux, 2010)

olan kürtaj, (yılıda yaklaşık 200.000), 2005 yılında 14.3, 2008 yılında ise 16'dır. Bu sayı diğer batı Avrupa ülkeleri ile karşılaştırıldığında yüksektir. Çünkü, Kuzey, Güney ve Batı Avrupa'da düşük hızları %4-6 arasında değişmektedir (Tablo 1, Grafik 1) (Sedgh, 2012; Bajos, 2004; Rossier, 2009). Halen kadınların %40'ı yaşamlarının her hangi bir döneminde kürtaja başvurmaktadır. En fazla kürtaj, 20-24 yaş arasındaki kadınlar arasındadır. Göçmen kadınlar ve gençler önemli bir risk grubudur. Gençlerin %82'si istemeden gebe kalmaktadır. Çünkü 2/3'ünün doğum kontrol yöntemlerini yanlış kullandığı saptanmıştır

(Priou, 2012; Moreau, 2012). Ergenlerin kürtaj kararında ergenin yaşı, eğitime devam etme durumu, ergenin ebeveyninin kürtajı onaylayıp onaylamaması, fetüsün haftası ve ergenin erkek arkadaşının gebeliği onaylayıp, onaylamaması etkili olmaktadır (Murphy, 2007). Yabancı ya da göçmen kadınların 1990 yılında düşük hızı tüm düşüklerin %13'ünü oluşturduken, 2001 yasasında sonra onlara tanınan kolaylıklar nedeniyle bu 2002 yılında %15.9'a yükselmiştir (Rossier, 2009). İstenmeyen gebeliklerde kürtaja başvuru daha fazla olmaktadır. 1975 yılında her on istenmeyen gebelik vakasından dördü kürtaj ile sonlanırken, bu

Grafik 1. Her 100 plansız gebelikte kürtaj için başvuru sıklığı ve plansız gebeliklerin oranı (Bajos, 2004)

günümüzde her on kişiden altı (%62)'dir. Partneri her on vakanın sekizinde verilecek olan kararı kabul etmektedir (Bajos, 2004).

Sonuç ve Öneriler

Türkiye'de kürtaja yönelik olumsuz bir örnek olarak Sosyalist Romanya'da verilirken, Fransa başta olmak üzere, çok sayıda Avrupa ülkesinde de sermaye sınıfının gereksinimi ve muhafazakâr ve sağ hükümetlerin işbirliği ile kürtaj konusunda kadını tahakküm altına alan, katı ve baskıcı uygulamaların olduğu görülmektedir. Kürtajın yasal olması ve buna başta kadının karar verebilmesi, kadının sağlığını riske atmasını önlemesi açısından çok büyük bir öneme sahiptir. Ancak yeterli de değildir. Çünkü Fransa'da halen üreme sağlığı alanında eşitsizlikler yaşanmaktadır. O nedenle, Fransa dahil, hangi ülke olursa olsun bir kadının istemediği gebelik deneyimine maruz kalmayacağı, kaldığında olumsuz etiketlenmeyeceği ve kendi üreme sağlığı konusunda özgürce karar verebileceği, parasız, ulaşılabilir ve nitelikli aile planlaması ve sağlık hizmetleri olmak üzere, sağlık ve sosyal politikalar ile ilgili düzenlemelerin olması bir zorunluluktur. Ayrıca, kürtaj ile ilgili kararlarda bilim dışı değerler, normlar dışarıda bırakılmalı, kadını ikincilleştiren erkek egemen yaklaşımlar

ile kadını eşine/partnerine tâbi ve bağımlı kılan, denetim ve kontrol altında bırakan mekanizmalar reddedilmelidir. Onsekizinci ve ondokuzuncu yüzyıl Fransa dahil sayısız Avrupa ülkesi bunun adeta laboratuvarı gibidir.

KAYNAKLAR

- Bajos, N., Moreau, C., Leridon, H., Ferrand, M. (2004) Why has the number of abortions not declined in France over the past 30 years?. *Populations and Societies*, No:407, December, p.2-4
- Boland, R., Katzive, L. (2008) Developments in laws on induced abortion:1998-2007. *International Family Planning Perspectives*, 34(3):110-120.
- Boisard, P. (1983) Family policy in France, 1960-80: Achievements and prospects. *Labour and Society*, Oct-Dec 8 (4):417-428.
- Brizon, P. (1926) *Histoire du Travail et des Travailleurs*. Çev. Süreyya, C. (1977) *Emeğin ve Emekçilerin Tarihi*. Onur yayınları. 1. Baskı
- Cardona, C. (2012) Abortion in France: Private letters and public debates, 1973-1975. *University of California, Thinking Gender Papers*, UCLA Center for the Study of Women, UC Los Angeles. Erişim adresi: <http://www.escholarship.org/uc/item/2hh7f3hv>, Erişim tarihi: 01.01.2013.

Conroy, P. (2012) Ireland: Rape and incest not grounds for abortion. Reproductive laws for the 21st Century Papers Center For Women Policy Studies. 1-11. Erişim adresi: http://www.centerwomenpolicy.org/programs/health/statepolicy/REPRO_IrelandRapeandIncestNotGroundsforAbortion_PaulineConroy.pdf Erişim tarihi: 01.01.2013.

Cook, R.J., Dickens, B.M. (1978) A decade of international change in abortion law: 1967-1977. *American Journal of Public Health*, 68(7):637-644.

Cook, R.J., Dickens, B.M., Bliss, L.E. (1999) International developments in abortion law from 1988 to 1998. *American Journal of Public Health*, 89(4):579-586.

Dorozynski, A. (1995) Medical Paris court attacks abortion law. *BMJ*, V 311. 15 JULY p. 149-150.

Dowd, D. (2005) *Capitalism and Its Economics A Critical History*. Pluto Press, Londra. Çev: Gerçek, C. (2006). *Kapitalizm ve Kapitalizmin İktisadi Eleştirel Bir Tarih*. Yordam Kitap, İstanbul.

Engeli, I. (2012) Policy struggle on reproduction: Doctors, women, and chistians. *Political Research Quarterly*, 65(2):330-345.

<http://data.worldbank.org/indicator/SL.EMP.TOTL.SP.ZS/countries>

http://www.indexmundi.com/france/demographics_profile.html

<http://www.tpromo2.com/gko/files1/abortion.htm>

International Planned Parenthood Federation (IPPF) European Network. (2007) Abortion legislation in Europe. P26. Erişim adresi: http://www.ippfen.org/NR/rdonlyres/DB347D31-0159-4C7D-BE5C-428623ABCA25/0/Pub_AbortionlegislationinEuropeIPPFEN_Feb2009.pdf Erişim adresi: 27.09.2012

Janauda. (1977) Abortion in France in 1977. *Contraception, Fertility, Sexualité, Jun-Jul 5* (4):343-349. (Abstract).

McLaren, A. (1978) Abortion in France: Women and the Regulation of Family Size 1800-1914. *French Historical Studies*, 10(3):461-465.

Moreau, C., Trussell, J., Bajos, N. (2012) Contraceptive paths of adolescent women undergoing an abortion in France. *Journal of Adolescent Health*, 50:389-394.

Murphy P. (2007) French abortion opinion and the possibility of framing effects. *The American Journal of Bioethics*, 7(8): 33-36.

Pedersen, J.E. (1996) Regulating abortion and birth control: Gender, medicine and republican politics in France, 1870-1920. *French Historical Studies*, 19(3) 673-698.

Özkan, Ö. (2012) Ülkelere göre kürtaja yönelik yasal düzenlemelere genel bir bakış. *Toplum ve Hekim*, 27(4):304-320.

Price, R. (2005) *A Concise History of France*. Cambridge University Press. Çev: Akpınar, Ö. (2012). *Fransa'nın Kısa Tarihi*. Boğaziçi Üniversitesi Yayını: İstanbul.

Prioux F., Mazuy M., Barbieri, M. (2010) Recent Demographic Developments in France: Fewer Adults Live with a Partner. *Population*, 65(3): 363-413. Erişim adresi: http://econpapers.repec.org/article/caipoeine/pope_5f1003_5f0363.htm. Erişim tarihi: 09.09.2012.

Rahman, A., Katzive, L., Henshaw, S.K. (1998) A global review of laws induced abortions 1985-1997. *International Family Planning Perspective*, 24(2):56-64.

Rossier, C., Toulemon, L., Prioux, F. (2009) Abortion trends in France, 1990-2005. *Population-E*, 64 (3), 2009, 443-476.

Sedgh, G., Singh, S., Henshaw, S.K., Bankole, A. (2012) Induced abortion: Incidence and trends worldwide from 1995 to 2008. *Lancet*, Vol, 379 February 18:625-632.

Smith, S. (2005) *Women and Socialis: Essays on Women's Liberation*. Çev: Bilen Eratalay, E. (2011) *Kadınlar ve Sosyalizm*. Yordam kitap. Bölüm 2: Kürtaj Hakkı. S:64-92.

Sosyalizm ve Toplumsal Mücadeleler Ansiklopedisi-STMA, (1988) 1. Modern Sosyalizmin doğuşu. I. Cilt 1848-1871. İletişim Yayınları. 17-29

Sosyalizm ve Toplumsal Mücadeleler Ansiklopedisi-STMA, (1988) Paris Komünü, II. Enternasyonal. 2.Cilt. İletişim Yayınları. 367-424. 452, 454-456.

Sönmez, S. (1998) *Dünya Ekonomisinde Dönüşüm*. İmge Yayınları.

Stetson, D.M. (1986) Abortion law reform in France. *Journal of Comparative Family Studies*, XVII(3):277-290.

Tietze, C. (1967) Abortion in Europe. *American Journal of Public Health*, 57(11):1923-1932.

United Nations-UN. (2001) Abortion Policies. *Global Review*. Vol.I. Afghanistan to France. United Nations New York. p. 151-152.

Watson, C. (1952) Birth control and abortion in France since 1939, population studies. *A Journal of Demography*, 5 (3) 261-286.